

Дмитрієва Катерина Валентинівна
здобувач вищої освіти
другого (магістерського) рівня вищої освіти
Дніпровського гуманітарного університету

Науковий керівник:
Шевякова Ольга Валеріївна
кандидат психологічних наук, доцент
доцент кафедри психології
Дніпровський гуманітарний університет

ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ САМООЦІНКИ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Психічний феномен «самооцінка» розглядається в психологічній науці в трьох теоретичних ракурсах:

- як компонент самосвідомості;
- як центральна особистісне утворення;
- як компонент психічного здоров'я.

У роботах вітчизняних психологів (Би. Р. Ананьева, Л. І. Божович, І. С. Кона, С. Л. Рубінштейна, І. І. Часниковою) самооцінка розглядається як центральний, об'єднуючий феномен самопізнання, що несе функцію оцінки і формування емоційно-ціннісного відношення особи до себе. Самооцінка нерідко трактується також і як індикатор індивідуального рівня розвитку самосвідомості.

У вітчизняній психології акцент при вивченні самооцінки ставиться в основному на теоретичні аспекти - як, наприклад, в працях вище перелічених учених. Основними питаннями, що обговорюються в цьому руслі, є природа і онтогенез самооцінки, її внутрішня будова і позиція в структурі самосвідомості, види самооцінки, її функції, механізми захисту, взаємозв'язок з іншими психічними конструктами і поведінкою.

Самооцінка в залежності від своєї форми (адекватна, завищена, занижена) може стимулювати або, навпаки, пригнічувати активність людини. Неадекватна, низька самооцінка знижує рівень соціальних домагань людини,

сприяє розвитку невпевненості у власних можливостях, обмежує життєві перспективи людини. Така самооцінка може супроводжуватися важкими емоційними зривами, внутрішнім конфліктом і т.д. Занижена самооцінка завдає шкоди і суспільству, тому що людина не повною мірою реалізує свої сили і можливості, трудиться не з повною віддачею.

Нами прийнято гіпотезу про існування залежності трансформації самооцінки не тільки від статі, віку, але й від роду діяльності. Нами проведено емпіричне дослідження (за методикою дослідження самооцінки Т.Дембо - Рубінштейн), яке дало змогу виявити специфіку трансформації самооцінки у представників творчих професій (архітекторів, художників та дизайнерів) тобто, представників професій людина – художній образ. Результати діагностики представлені у вигляді таблиці 1.

Табл.1

Сумарні значення самооцінки як індикатор індивідуального рівня розвитку самосвідомості

стать	вік	самооцінка %			домагання %			різниця %		
		завищ.	серед.-вис.	заниж.	нер-на	адекв.	заниж.	конфл	норм.	не мотив.
чоловіки	20 – 30		20			20		10	10	
	31 - 40		10			10			10	
	41 - 50		50	10	40	10	10	30	20	10
	51 -		10		10			10		
	всього	0	90	10	50	40	10	50	40	10
жінки	20 – 30	5				5				5
	31 - 40	5	25		10	20		10	15	5
	41 - 50	10	35		15	25	5	25	15	5
	51 -	10	10		10	10			10	10
	всього	30	70	0	35	60	5	35	40	25
Всього %		15	80	5	42,5	50	7,5	42,5	40	17,5

Аналіз отриманих значень дає змогу констатувати що, рівень домагань і рівень розбіжностей не залежать від віку і статі, а залежать від самооцінки.

Рівень самооцінки у представників даної вибірки залежить від соціального статусу і сімейного стану, особливу увагу заслуговує факт залежності рівня домагань від професійної задіяності (людина - художній образ). У цьому випадку рівень домагань має тенденцію до нереалістичності, а рівень розбіжностей сприяє до розвитку внутрішнього конфлікту. Це може стати як здоровим стимулом до особистого розвитку, так і завищенням рівня неврозів, або розвитком психічних порушень. Але, як мовив З. Фройд – «митці лікують себе самі своїм мистецтвом». Тому підтримка людей цього напрямку професій, надання їм можливостей до професійної реалізації, буде сприяти психічному оздоровленню не тільки саме їх, а й оздоровленню культурного середовища усього суспільства.